

ЧУҚУР ТИШЛОВНИ КОМПЛЕКС ДАВОЛАШ**С. Ш. Олимов, Ж. И. Дурдиев**

Бухоро давлат тиббиёт институти, Бухоро, Ўзбекистон

Таянч сўзлар: чуқур тишлов аномалияси, юз-жағ соҳаси морфологияси, чайнов ва нутқ функцияси, клиник, антропометрик, рентгенологик текшириш усуллари ва даволаш.

Ключевые слова: аномалия глубокого прикуса, морфология челюстно-лицевой области, жевательная и речевая функция, клинические, антропометрические, рентгенологические методы исследования и лечения.

Key words: deep bite anomaly, morphology of the maxillofacial region, chewing and speech function, clinical, anthropometric, radiological methods of research and treatment.

Мақолада чуқур тишлов аномалияси бор болаларда юз-жағ соҳасидаги морфологик ўзгаришлар, эстетик ва функционал бузилишлар ёритиб берилган. Тиш-жағ тизимида юзага келган ўзгаришлар, аномалияларнинг турларини, уларнинг даражаларини клиник, антропометрик ва рентгенологик текшириш усуллари комплекс даволаш таҳлил қилинган;

КОМПЛЕКСНОЕ ЛЕЧЕНИЕ ГЛУБОКИХ ЗУБОВ**С. Ш. Олимов, Ж. И. Дурдиев**

Бухарский государственный медицинский институт, Бухара, Узбекистан

В статье описаны морфологические изменения, эстетические и функциональные нарушения челюстно-лицевой области у детей с глубокими аномалиями прикуса. Проанализированы клинические, антропометрические и рентгенологические методы клинического, антропометрического и рентгенологического исследования изменений, виды аномалий зубочелюстной системы, комплексного лечения.

COMPLEX TREATMENT OF DEEP TEETH**S. Sh. Olimov, J. I. Durdiev**

Bukhara state medical institute, Bukhara, Uzbekistan

The article describes morphological changes, aesthetic and functional disorders of the maxillofacial area in children with deep malocclusions. Clinical, anthropometric and radiological methods of clinical, anthropometric and radiological study of changes, types of anomalies of the dentofacial system, complex treatment were analyzed.

Долзарблиги: Чуқур тишлов окклюзиянинг вертикал аномалияси ҳисобланиди ва ортодонтияда энг кўп учрайдиган тиш – жағ аномалияси ҳисобланади. Бу жағларнинг "дентал-алвеоляр" ёки "скелет" ўлчамларининг бузилиши, шунингдек, тишларнинг интрузия ёки экструзияси натижасида юзага келиши мумкин бўлган курак тишлар қопламаси чуқурлигининг ошиши билан тарифланади [2, 8, 12].

Адабиётларда чуқур тишлов қуйидаги атамалар билан тавсифланади: чуқур тишлов, "пасайиб бораётган тишлов", "травматик тишлов", "чуқур фронтал ёки курак тишлар қопламаси", "чуқур тишлов ёки чуқур курак тишлар қопланиши". Чуқур тишловни аниқлашда барча тадқиқотчиларнинг эътибори юқори ва пастки жағларнинг олдинги тишлари ўртасидаги муносабатларга қаратилган. Шу билан бирга, патологиянинг асосий белгиси пастки жағ курак тишларнинг юқори жағ курак тишлари билан ҳаддан ташқари кўп қопланиши ва чуқур курак тишлар қопламасидан фарқли ўлароқ, олдинги курак тишлар орасидаги контактни йўқлигидир [4, 6, 9, 10, 17].

Тиш – жағ тизими аномалиялари орасида чуқур тишловни турли ёшдаги болаларда учрайди 3 дан 6% гача. Адабиётларда келтирилган маълумотларга кўра, бу аномалия 6,5-15 ёшдаги болалар ва ўсмирларнинг 49,0 % да ёки текширилган болаларнинг умумий сонининг 22 - 25 % да учрайди. Ортодонтик даволанишга муҳтож бўлган катталарда чуқур тишлов частотаси 12,4% ни ташкил қилади [1, 3, 5, 7, 11].

Кўпинча чуқур тишловни тил ҳолати билан мураккабланиши, бу эса боланинг тиш – жағ тизимида янада мураккаб патологик ўзгаришларга олиб келади.

Чуқур тишловни даволаш учун турли хил ортодонтик асбоблар таклиф қилинган, ammo уларнинг конструктив хусусиятларига етарлича эътибор берилмаган, бу эса тишлов баланглигини норма ҳолатига келишига ва тиш қаторлари муносабатини тўғирлаўга етарли бўлмаган [14, 15, 18].

Олиб қўйилувчи ортодонтик мосламалар - бу тиш техник хонасида пластмассаларидан тайёрланган пластинка. Пластинка оғиз бўшлиғида маҳкам туришини кламмерлар бажаради. Олиб қўлувчи мосламаларда оғиз бўшлиғи гигиенасида енгиллик беради. Болалар Олиб

қўйилувчи ортодонтик мосламаларга ишлашига жуда тез мослашади [4,13,16].

Доимий тишлов даврида, 12 ёшдан катта, чуқур тишловни даволаш учун интраорал олинмайдиган вестибуляр ортодонтик мосламалар яъни бракетлар қўлланилади.

Ортодонтик мосламанинг асосий элементи (бракет тизими) - бу махсус ортодонтик ёйларнинг фаол куч юкини тишга ўтказиш учун мўлжалланган брикет. Ортодонтик даволашнининг давомийлиги тишловнинг шаклланиш даврига, чуқур тишловни даражасига, тиш қаторлари аномалиялари ва деформатсияларига, тишловни бузилишига боғлиқ.

Тадқиқотнинг мақсади. Замонавий ортодонтик аппаратлардан фойдаланиб чуқур тишловни даволаш самарадорлигини ошириш.

Тадқиқот материаллари ва усуллари. Мактаб ёшидаги 150 нафар болалар кўриқдан ўтказилиб, 48 нафар чуқур тишлов билан оғриган болаларда ортодонтик муолажалар ўтказилди.

Чуқур тишлов билан оғриган болаларнинг 20 нафар қиз болалар, 28 нафари ўғил болалар. Шундан 23 нафар болаларда аралаш тишлов ва 25 нафарида доимий тишлов.

Клиник тадқиқотлар умумий қабул қилинган тавсияларга мувофиқ ва Бухоро давлат тиббиёт институтни “Стоматология маркази” клиникасида такомиллаштирилган ва қабул қилинган схема бўйича ўтказилди.

Тадқиқотлар қуйидагиларни ўз ичига олади: анамнезни тўплаш, беморнинг шикоятлари, юз турларини аниқлаш, юз - жағ соҳанинг анатомик ва физиологик хусусиятлари ҳамда чакка пастки жағ бўғимларнинг ҳолати ва фаолиятига алоҳида эътибор қаратилди.

Тадқиқотга жалб қилинган болаларда антропометрик ва рентгенологик текширувлар ўтказилди.

Диагностик моделларни ўрганиш учун дентометрия, Понн, Линдер ва Харт, Коргхаус, Нансе ва Хаус антропометрик усулларида фойдаланилди.

Юз шакли ва турини аниқлаш учун Изар антропометрик усулларида фойдаланилди.

Рентгенологик текширув учун ортопантомография ва ён телерентгенография таҳлиллари асосида яқуний ташҳис қўйилди.

Тадқиқот ва объектив баҳолаш натижасида олинган маълумотларни қайта ишлаш Олинган натижалар асосида биз вариатсион статистиканинг Студент-Фишер усулини қўлладик.

Чуқур тишлов билан оғриган беморларни текшириш ва комплекс даволаш жараёнида барча беморлар 2 гуруҳга бўлинган.

I гуруҳ (18 нафар болалар) олиб қўйилувчи ортодонтик аппарат ёрдамида даволаш.

II гуруҳ (30 нафар болалар) комплекс ортодонтик даволаш амалга оширилди.

Ўтказилган сўров натижасида 8 нафар болаларда ёмон одатларга эга эканлиги аниқланди; 10 нафар болаларда овқатни чайнашда қийналган; 5 нафар болаларда инфантин ютиниш; 7 нафар болаларда фонетик касалликларга эга (пастки лаб ва тилнинг қисқартирилган френулуми бўлган беморларда). Пастки жағнинг олд тишлари лингуал ҳолатида бўлган беморларнинг 10 болаларда турли даражада ифодаланган гингивит кузатилди. 8 нафар болаларда ЛОР аъзоларининг бузилиши (тегишли тиббиёт мутахассисларининг клиник хулосасига кўра) бўлган. Юқоридаги бузилишларнинг турли даражада бир-бири билан қўшилган ҳолатда умумий беморларнинг 76,5 % ни ташкил қилди.

Кўриб чиқилган ва даволаниш учун олинган 48 беморда чуқур тишлов билан сагиттал бўшлиқнинг қиймати 6,80 мм дан 8,6 мм гача ($6,80 \pm 0,26$ мм, $p < 0,05$).

Пастки жағнинг олд тишларининг лингуал жойлашуви ва дистал чуқур тишлов аномалияси бор болаларнинг 83% да тиш қаторларнинг торайиши 2,53 мм дан 3,27 мм гача бўлган миқдорда кузатилади, бу тиш қаторларнинг шаклини ўрганиш Линдер ва Харт ва Пон антропометрик усулидан орқали аниқланди.

Ортопантомограммаларда горизонтал, сагиттал ва вертикал йўналишдаги окклюзияда тиш қаторларнинг ўзаро боғлиқлиги аниқланди; тишларнинг тожлари ва илдизларининг минерализация даражаси беморларнинг ёшига қараб аниқланган; жағнинг олд ва ён қисмларида дентоалвеоляр баландликлар ҳолати ўрганилди. Шу билан бирга, беморнинг ёши ва жинси, шунингдек, доимий тишларнинг ривожланиш даражаси, сут тишларининг мавжудлиги ва иккала жағда доимий тишларнинг муртаклари ҳисобга олинган.

Ўрганилаётган беморларнинг ташҳисни асослаш учун ён телерентгенограмма таҳлили

килинди. Бош суяги асосининг олдинги қисмининг узунлиги (Se-N) ўртача меъёр маълумотларидан фарқ қилмаслигини аниқладик, шунингдек, бош суягининг юз қисмининг умумий баландлигининг қиймати (Se -GO) сезиларли ўсиш кузатилади. одатдагидан каттароқ эди, статистик маълумотларга кўра, ўлчамнинг пасайишига сезиларли тендентсия мавжуд эди (Ag-GO).

Пастки жағнинг олд тишларининг лингуал ҳолати билан доимий чуқур тишлов билан чизикли ва бурчак ўлчамларидаги ўзгаришлар янада аниқроқ бўлади, бу пропорционал нисбатларнинг ошиши билан тасдиқланади: Se-GO/N-Me; Se-PNS/N-ANS; Ag-GO/ANS-Me; Se-GO×100%/N-Me; ANS-Me×100%/N-Me; N-ANS/ANS-Me; ва нисбатлар билан бирга келади: 6-SpP/1-SpP ва FPi. Ушбу бурчак ўзгаришлар тишлов аномалиясида бош суягининг юз қисмининг ўсишининг устун горизонтал турини кўрсатади . Ушбу бузилишлар беморларнинг 88% да қайд этилган.

Ўтказилган тадқиқот натижалари чуқур тишловни комплекс даволаш нафақат уни нормаллаштириш учун, балки бош суяги скелетининг нормал шаклланиши учун унинг алоҳида қисмларининг ўсишини ўзгартириш зарурлигини тасдиқлайди.

Бухоро давлат тиббиёт институтни “Стоматология маркази” клиникасида олиб қўйилувчи ортодонтик мосламалар тайёрланди ва клиник амалиётда муваффақиятли қўлланилади.

Тадқиқот натижалари шуни кўрсатдики, комплекс ортодонтик даволаш куйидагилар қиради: тишларга брекет қўйиш, миёгимнастика , массаж ва психотерапия усулларидан фойдаланиш. Мураккаб даволашнинг давомийлиги беморнинг ёшига ва клиник ҳолатларнинг турига боғлиқ ва 10 ойдан 16 ойгача.

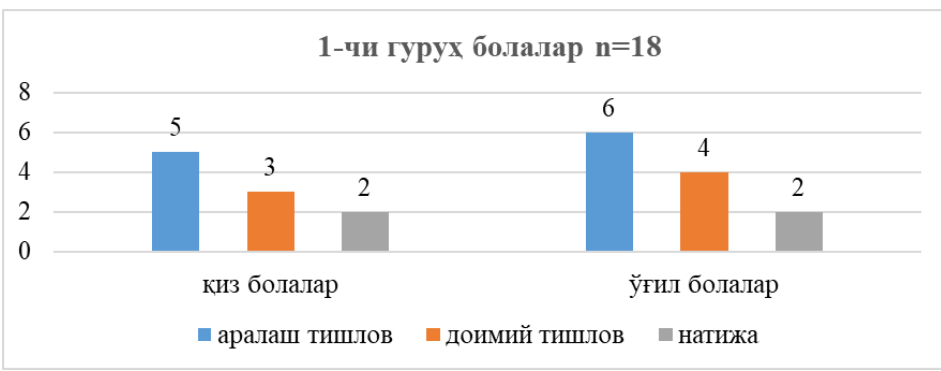
Брекет тизимидан фойдаланган ҳолда даволанишни давом эттиргандан сўнг , ҳар бир қабулда ортодонт шифокор брекет тизимларининг ҳолатини кузатиб боради ва керак бўлганда ортодонтик лигатуралар ва ёйларни ўзгартиради. Брекет тизими ўзига хос хусусияти унинг пастки жағнинг олд тишларига икки йўналишда - сагиттал ва вертикал таъсирини берди. Бу пастки жағнинг олд тишларининг чуқур тишлови ва лингуал ҳолати бўлган беморлар учун ортодонтик даволаниш вақтини сезиларли даражада қисқартириш имконини беради. Бундай ҳолда, тишловнинг нейтрал муносабатлари индивидуал конструктив тишлов бўйича тикланади.

Комплекс даволаш босқичларидан миёгимнастика, массаж ва психотерапия элементлари билан биргаликда олиб қўйилувчи мосламалар ва бракетлардан фойдаланиш тиш қаторларнинг нейтрал муносабатларини ҳамда юз – жағ соҳасининг морфологик ва функционал параметрларини тиклаш, эстетик мувозанатни нормаллаштириш имкон беради.

Даволаш жараёнида 30 нафар бемор мураккаб ортодонтик муолажаларни ижобий натижа билан якунлади. 2 беморда беморларнинг ортодонтик мосламалардан фойдаланиш қоидаларини бузганлиги ва клиникада назоратнинг йўқлиги сабабли сезиларли даволаш натижалари кузатилмади .

Олиб қўйилувчи ортодонтик мосламалардан фойдаланиш тартибига риоя қилмаслик 1 -чи гуруҳ болларда тишлов муносабати нормал ҳолатга келмади (1 расм).

Ортодонтик даволашнинг мақсади - тишлар орасидаги окклюзион баландликни тўлиқ тиклаш ва фронтал соҳада пастки жағ тишлари функционал шаклланиши билан конструктив тишловнинг якуний шаклланиши. Ушбу даволаш босқичи тахминан 6 ой давом этади.

1 расм.

Уни амалга ошириш жараёнида беморлар ҳар 7-8 кунда бир марта ташриф буюришади. Олиб қўйилувчи мосламаларни окклюзион тузатишда аста-секин дисокклюзион амалга оширилади. Ушбу беморлар даволаниш жараёни бошланганидан 2-3 ой

ўтгач, ортопед шифокорининг тавсиясига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра мустақил равишда тўхтатилди.

Адабиёт маълумотларини, экспериментал ва клиник тадқиқотларни таҳлил қилиш асосида биз пастки жағнинг олд тишларининг лингувал ҳолати билан мураккаблашган чуқур тишловни даволашда энг яхши натижаларни комплекс даволаш ёрдамида олиш мумкин деган хулосага келдик. аппарат усули, брекет (даволашнинг якуний босқичида) физиотерапевтик усуллар (миёгимнастика, массаж) ва психотерапия элементлари билан биргаликда .

Барча клиник ҳолатларда даволанишнинг ижобий натижалари кузатилди: жағларнинг окклюзион алоқаларини нормаллаштириш билан тишлов баландлигини тиклаш, пастки жағ ёйининг нормал параметрларга кенгайиши, пастки жағнинг олд тишлари ҳолатини текислаш, фиксация. ортодонтик ҳолатда тишлов.

Олинган натижалар эстетик мувозанатни нормаллаштириш билан юз - жағ соҳанинг оптимал функционал, топографик-анатомик ҳолатини тиклашни кўрсатди.

Ортодонтик даволанишни тугатгандан сўнг, олинадиган ва олинмайдиган ретенцион ортодонтик мосламалар ёрдамида тишларнинг ҳолати, тиш қатори аномалиялар ва тишлов аномалияларини қайталанишини олдини олиш керак. Аномалияларнинг такрорланишини олдини олиш учун олинадиган ортодонтик ретенцион мосламалар 24 соат ичида тиш техниги тамонидан тайёрланиб ва ортодонт шифокор оғиз бўшлиғига жойлаштирилди.

Шундай қилиб, тақдим этилган тадқиқот натижалари чуқур тишловни комплекс даволашнинг мақсадга мувофиқлиги ва самарадорлигини кўрсатди.

Хулоса:

1. Чуқур тишловни этиопатогенизи адабиётлар келтирилган маълумотлар берилган
2. Чуқур тишловда тиш – жағ тизимидаги морфо - функционал бузилишлар маълумотлари келтирилган.
3. Алмашинув ва доимий тишлов даврида болаларда чуқур тишловни бартараф этиш учун комплекс даволаш самарадорлиги юқори эканини кўрсатди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Alev N.H. Clinical and functional methods of assessment and diagnosis of the pathological condition of the temporomandibular joint // Тиббиётда янги кун – Бухоро, 1(33) 2021. Январь-Март. 375-380 бет.
2. Astanov, O. M., & Gafforov, S. A. (2021). Diagnosis and treatment of patients with maxillary-mandibular joint dysfunction without pathology of inflammatory-dystrophic origin. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(1), 5721-5737. Retrieved from www.scopus.com
3. Azimova Sh.Sh., Saidov A.A., Ibragimova F.I. Medical and Psychological Approach in the Early Diagnosis and Treatment of Cutaneous Bite in Children // *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*. – Volume 21, Issue 4, March, 2021. – P. 16137-16142. (Scopus)
4. Amrulloevich, G. S., & Hasanovich, A. N. (2020). Improvement of diagnostic methods and treatment of parafunction of chewable muscles in pain syndromes of a high-lower joint. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(7 Special Issue), 2102-2110. doi:10.5373/JARDCS/V12SP7/20202329
5. Amrulloevich, G. S., Ahadovich, S. A., & Anatolyevna, B. E. (2020). Clinical characteristics of the dentition in young men, the role of metalloproteinases and connective tissue markers in the development of temporomandibular joint pathology and their correction. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(7 Special Issue), 2111-2119. doi:10.5373/JARDCS/V12SP7/20202330
6. Durdiev Jonibek Ismatovich. Maktab yoshida bo'lgan yuqori nafas yo'llari surunkali kasalliklari mavjud bolalarda tish-jag' anomalialarini ortodontik davolash usullari. / *Analytical Journal of Education and Development // Special issue | 2022 // ISSN: 2181-2624. // P 3107-3111.*
7. Durdiev Jonibek Ismatovich. Og'iz bilan nafas oluvchi bolalarda yuqori jag'ni majburiy kengaytirish uchun olinmaydigan ortodontik apparatlardan foydalanish / synergy: journal of esthetics and governance Special Issue | 2022 ISSN: 2181-2616 // P 29-34.
8. Idiev, O.E., Teshae, S.Z. (2022) The use of orthodontic appliances for the correction of myofunctional disorders in the prevention and treatment of dental disorders in children with cerebral palsy. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 13, DOI: 10.47750/pnr.2022.13.S08.337.
9. Ikromovna, I.F., Shomahmadovich, H.S. (2022) Method Of Studying The Relationship Of Dental Health And Quality Of Life Among Women Working In Chemical Industry Enterprises. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 13, DOI: 10.47750/pnr.2022.13.S09.595.
10. Gafforov S.A., Nurova S.N., Nurov N.B. Changes in the content of unmeasurable amino acids in the blood of school

- aged children with pulmonary anomalies. // science and world, 65
11. Gaffarov S.A., Saidov A.A., Rakhmatullaeva D.U. Justification of the relationship of etiopathogenesis and complex diagnosis of the dysfunctional state of the temporomandibular joint in children and adolescents // Journal of critical reviews, 2020. Vol 7, Issue 18. – P. 881-891.
 12. Khabilov, N. L., & Nusratov, U. G. (2019). Features dental care for patients with type 2 type depending on disturbance of Kidney function. Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 8(10), 18-24.
 13. Nurov N.B. Indications for morphometric parameters of the craniofacial region of elderly people with partial and complete adhesion // World Bulletin of Public Health.- 2022/3/13. – Volume 8 p. 91-93.
 14. Olimov S.SH., Fozilov U.A Improvement of Early Diagnosis and Orthodontic Treatment in Children with Dental Anomalies and Deformities // middle european scientific bulletin ISSN 2694-9970 VOLUME 22 Mar 2022. 185-189pg.
 15. Olimov S.SH., Fozilov U.A., Ochilov A.A Modern Approach to Early Diagnosis, Clinical Course and Treatment of Transversal Occlusion in Children // Middle European Scientific Bulletin, VOLUME 22 Mar 2022 143-148pg
 16. Saidov A.A. Hygienic condition of the oral cavity during orthodontic treatment of children with temporomandibular joint dysfunction // The Pharma Innovation Journal. Indiya, 2020. - № 9(6). -P. 589-591. Impact Faktor= 5.98
 17. Shakhnoza Shukhratovna Azimova Medical Psychology Algorithm of Prevention and Treatment of Malocclusion among Children Aged 10-18 // International Journal of Health Systems and Medical Sciences ISSN: 2833-7433 Volume 2 | No 5 | May -2023. – P. 300-308.
 18. Zhumaev, A. K. (2020). Partial defects of dental rows results of the questionnaire and clinical assessment of the condition of removable prostheses. Middle European Scientific Bulletin, 6, 94-97.